

H. L. DIBBLE, A. MONTET-WHITE (sub red.), *Upper Pleistocene Prehistory of Western Eurasia*, University Museum Monograph 54 — University Museum Symposium Series, vol. I, University of Pennsylvania, Philadelphia, 1988, 462 p., 195 fig.

Abordarea problematicii diverse și complexe a paleoliticului în deceniile postbelice a fost marcată de inițierea proiectelor cercetării interdisciplinare: în același timp, introducerea statisticilor în studiul inventarelor litice și-a adus contribuția la dezvoltarea unor căi foarte diferite de înțelegere a lumii paleolitice. Creditul promovării acestor schimbări a revenit unor personalități ale științei arheologice, precum F. Bordes, A. Leroi-Gourhan, H. Movius ș.a., șefii marilor șantiere ale timpului, pe care s-au format noi generații de preistoricieni.

Larga proliferare a săpăturilor, atât în aria franco-cantabrică, Europa Centrală și de Est, cât și în bazinul Mediteranei orientale a adus la lumină date variate, abundente și valoroase, colectate sistematic. Metodologia și tehnicile cercetării moderne aplicate curent au deschis perspective noi în rezolvarea problemelor specifice. Nu este însă mai puțin adevărat că s-a conturat necesitatea vehiculării prompte a informațiilor legate de cercetările efectuate în diferite arii geografice, dezbaterea și înțelegerea modelelor interpretative adoptate. Pe această linie se înscrie editarea volumului prezentat acum, urmarea organizării, în ianuarie 1987, sub auspiciile Muzeului Universității Pennsylvania, Philadelphia, a simpozionului cu tema: „Preistoria pleistocenului superior al Eurasiei vestice”. El a reunit specialiști consacrați și tineri cercetători din 9 țări (America de Nord și Europa) propunându-și drept obiectiv fundamental examinarea diversității datelor, metodologiilor și modelelor interpretative impuse de recente cercetări asupra paleoliticului mijlociu și superior.

Cele 28 articole și studii (= comunicări) din sumarul volumului sînt grupate în trei părți. Prima se deschide cu lucrarea lui L. G. Frećman et al., care se referă la săpăturile întreprinse în așezarea cantabrică magdalenian-timpurie de peșteră El Yuyo (p. 3—39); urmează discuția lui L. G. Straus asupra rezultatelor obținute în Abri Dufaure — Pirineii francezi (p. 41—59). Siturile paleoliticului superior în aer liber (grupul Neuvic — Solvieux) fac obiectul atenției lui J. R. Sackett (p. 61—84). De analiza inventarelor litice din

peșterile și adăposturile de pe teritoriul localității La Chaise de Vouthon se ocupă A. Dehénath (p. 85—92). Cercetările lui M. Otte în peștera Sclayn (Belgia) furnizează un exemplu de ocupație musteriană a unui peisaj de platou din nordul Europei (p. 95—124). M. Lanzinger și M. Cremaschi au investigat una din puținele așezări aurignaciene în aer liber din Alpii Dolomitici (Italia) obținînd date importante despre tehnologia litică (silex) corelate cu elemente de strategia aprovizionării cu materie primă (p. 125—139). V. Gábori-Csánk face cunoscute rezultatele săpăturilor într-un punct (Budapesta — Farkasrét) unde se exploata silexul pe parcursul paleoliticului mijlociu (p. 141—143).

Partea a doua include lucrări legate de problematica paleoliticului mijlociu; ea debutează cu discuția lui H. Laville asupra cronostatigrafiei așezărilor din regiunea Périgord, ca și a relațiilor dintre sedimentele terestre, marine și scriile de date absolute recente publicate (p. 147—180). Urmează alte patru studii (N. Rolland, H. L. Dibble, A. J. Jelinek, S. Beyries) despre aspectele variabilității inventarelor litice în musterianul de pe teritoriul francez; ele aruncă noi lumini asupra unor probleme aflate în discuție de mulți ani și demonstrează o dată în plus conexiunea organică a factorilor tehnologic, tipologic și funcțional. Tot aici se atinge o altă chestiune importantă, cea a naturii comportamentului neandertalienilor în comparație cu *Homo sapiens fossilis* (p. 161—223). Ph. G. Chase și H. Müller-Beck se referă în lucrările lor la aspectele paleo-economice (vinătoare/colectare de cadavre animale) și ecosistemul paleoliticului mijlociu în bazinul superior al Dunării (p. 225—254). M. F. Baumbler procedeează la examinarea detaliată a secvențelor procesului tehnologic de reducerea nucleului pe baza materialelor din așezarea de la Zobište — Iugoslavia (p. 255—274) iar A. E. Marks discută diversele aspecte ale comportamentelor tehnologice în musterianul și paleoliticul superior din regiunea Negev, Israel (p. 275—285). Noile descoperiri și datele cronologiei absolute din siturile Asiei Centrale „sovietice” fac obiectul

articolelor semnate de M. Gábori și R. S. Davis (p. 287—301).

Partea a treia (paleolitic superior) se deschide cu tentativa de integrare a datelor climatice din Franța și Grecia pe durata ultimei perioade glaciare, datorată lui W. R. Farranda (p. 305—319). J. F. Simek și L. M. Snyder studiază diversitatea inventarelor faunistice în siturile périgoriene, modulele prezentate având implicații generale (p. 321—332). Alte două lucrări se ocupă de modelele analizei utilajului litic (C. R. Ferring: variabilitatea industriei litice în Levant, p. 333—348; A. Montet-White: un model al gestiunii materiei prime în așezările din Europa Centrală, p. 361—373). J. Kozłowski abordează, dintr-o perspectivă interregională, una dintre problemele majore ale paleoliticului european, respectiv continuitatea și cezura între musterian și paleoliticul superior din centrul continentului nostru (p. 349—360). Colectivele de cercetare europene au stabilit și desfășurat programe pe termen lung, direcționate pe elucidarea formelor particulare de adaptare a comunităților umane din pleistocenul târziu într-o arie geografică dată; studiul lui G. Bosinski privind bazinul Rinului exemplifică elocvent rezultatele pe care această manieră de abordare le poate furniza (p. 375—386). Metodele statistice aplicate inventarelor siturilor din paleoliticul superior au fost dominate mult timp de cercetările din sud-vestul Franței. La preeminența acestei regiuni în investigațiile asupra paleoliticului, încă manifestă, au contribuit hotărâtor datele foarte numeroase, înregistrate detaliat. Unele articole vizează reevaluarea statisticilor întocmite pentru zona

Périgord; J.-Ch Rigaud oferă interpretarea revizuită a locuirii gravettiene aici (p. 387—396) iar M. Lenoir discută sedimentologia și variabilitatea tehnolo-tipologică a etapei magdaleniene timpurii în regiunea Gironde (p. 397—410). D. de Sonneville-Bordes se referă la ariile culturale în paleoliticul superior, având ca punct de plecare cazul sud-vestului Franței (p. 411—412). J. R. Sackett subliniază unele aspecte ale diversității culturilor paleoliticului superior, în legătură cu ceea ce el numește „punctul de vedere Périgord-centric” (p. 413—426). De altfel, datele compatibile și disonanțele Périgord/Europa Nordică și Centrală au stat curent în atenția participanților; așa cum au reliefat însă M. Otte, G. Bosinski și J. Kozłowski în lucrările și intervențiile lor, preistoria europeană a pleistocenului superior trebuie să fie abordată la scara întregului continent.

Foarte utilă se dovedește includerea la finalul fiecărei lucrări a discuțiilor purtate pe marginea ei, ce aduc puncte de vedere noi și clarificări. Volumul este completat cu o bogată ilustrație și bibliografie (aproape 780 titluri) privind aspectele tratate în studiile publicate. Nu în ultimul rând amintim condițiile grafice excepționale în care s-au tipărit actele simpozionului de la Philadelphia, care devin, prin înalta lor ținută științifică, un punct de referință între sursele informaționale asupra paleoliticului mijlociu și superior european.

Corneliu Beldiman

L. GEREVICH (sub red.), *Towns in medieval Hungary*, Akademiai Kiadó, Budapesta 1990, 151 p., 89 figuri

Apărut recent la Budapesta, volumul conține cinci studii semnate de specialiști consacrați, dedicate problemelor începuturilor urbanizării și dezvoltării urbane în Ungaria medievală.

D. Gabler, E. Szőnyi și P. Tomka, ocupându-se de *Așezarea istorică a Győrului (Arrabona) în perioada Imperiului roman și în Evul Mediu*, își structurează studiul în șase părți: 1) Arrabona în timpul cuceririi romane, în care scot în evidență elementul celtic de dinainte de cucerirea romană; 2) Arrabona în primul secol, cu accent pe organizarea militară a așezării create de romani; 3) Arrabona în prima jumătate a sec. II, în care se insistă asupra fortificațiilor și unităților militare staționate aici; 4) Arrabona de la războaiele marcomanice până în sec. IV unde se încearcă identificarea construcțiilor

antice în funcție de topografia orașului de azi; 5) Arrabona în perioada târzie a Imperiului roman, care se referă la construcțiile din vremea lui Constantin și la decăderea așezării în vremea migrațiilor, în special în epoca avară; 6) Győr în evul mediu, care cuprinde reînceputul vieții urbane în sec. X în formula maghiară și implicațiile arhitecturale și spirituale ale ordinilor monahale ale benedictinilor și mai târziu al franciscanilor, ce s-au stabilit aici până în sec. XIII.

Studiul se bazează alături de izvoare scrise antice și medievale, dar mai ales pe săpăturile arheologice începute în anul 1955 și care au continuat, cu mici întreruperi, până în deceniul trecut.

L. Gerevich, coordonatorul volumului, și-a ales ca subiect: *Ridicarea orașelor din Ungaria de-a lungul Dunării*. Transdanubia a fost așezată